

BOEKBESPREKINGEN

J.A. van Belzen, *Psychopathologie en religie. Ideeën, behandeling en verzorging in de gereformeerde psychiatrie, 1880-1940* (diss. VU), J.H. Kok Kampen 1989 [367 p., lit. opg. 369-385, voetn., reg., samenv.]. f 49,50.

Van Belzen heeft zijn onderzoeksverslag stevig in elkaar gezet. Zijn studie bestaat uit zes zelfstandige delen. Aan ieder deel gaat een aparte inleiding vooraf waarin een verantwoording wordt gegeven van de werkwijzen, de bronnen en de vraagstelling die bepalend was voor de stofbehandeling. De wetenschapstheoretische belangstelling van de schrijver komt tot uitdrukking in de opzet en in de systematiek.

Het onderwerp van deze studie is de psychiatrische inrichting Veldwijk in Ermelo. De hoofdvraag hierbij is hoe het geloof doorwerkte in de arbeid van het bestuur van de vereniging, de artsen, de geestelijk verzorgers en het verplegend personeel. Waarom de gereformeerde inrichting Groot Bronswijk in Wagenborgen buiten het onderzoek is gebleven, wordt niet uitgelegd. Het woordje 'de' in de ondertitel komt daardoor tussen aanhalingstekens te staan.

De studie begint met een bespreking van de ideeën die bij het verenigingsbestuur leefden. Op de jaarvergaderingen sprak ds. L. Lindeboom en ook dr. W. van den Bergh. Veel aandacht krijgen de professoren L. Bouman en L. van der Horst, die als eersten de leerstoel voor de psychiatrie aan de Vrije Universiteit bezetten. De schrijver toont aan dat noch het verenigingsbestuur noch de professoren substantieel iets hebben bijgedragen aan de ontwikkeling van de psychopathologie.

Onder het kopje 'Contouren van een gereformeerde psychiatrie' zijn enkele uitgangspunten te vinden. De drie voornaamste zijn: geestesgeestoorde is een ziekte; ziel en lichaam zijn twee onafhankelijke substanties; en geestesstoornissen kunnen ontstaan door velerlei oorzaken waaronder zonde en boze machten. Tot zijn verbazing kon Van Belzen deze uitgangspunten niet terugvinden in de behandeling. Aan de ziel, dat wil zeggen aan psychische oorzaken en de inhoud van de waandenkbeelden, schonk ook op Veldwijk niemand aandacht. De artsen schoven met behulp van een sluitende redenering de zonde en het boze aan de kant; zij beperkten zich tot de lichamelijke oorzaken. De houding tegenover gebedsgenezing was afwijzend. Ook kerkgang, prediking, psalmzingen en bijbellezen golden niet als 'geneesmiddelen': zij waren geen remedies tegen psychische stoornissen. Ondanks de vele verwijzingen naar de Grote Geneesmeester, wist geen mens te vertellen hoe het geloof de zieke genas.

Het huisgezin stond model voor de groepsindeling op Veldwijk: kleine groepen met een echtpaar aan het hoofd. In plaats van een groot ge-